

efforts of the whole world community and cooperation of the relevant authorities are required.

Originality of the research lies in the creation of logically complete conclusions, which can be used as a basis of further scientific exploration. The attempt was made to distinguish theoretical peculiarities of current issues of the activity of the Constitutional Court of Ukraine.

Introduction to the new principles of the activity of the Constitutional Court of Ukraine is offered and new scientific principles, general conclusions and suggestions are introduced.

The main results of the research are introduced at the end of the work in 11 units.

The results of the work could be applied in the sphere of rulemaking and functioning of the body of constitutional jurisdiction in Ukraine and also in the activity of other bodies and its cooperation. The achieved results could be a background for further scientific research.

The formulated conclusions develop and supplement the theoretical tenets of law and state and international law. The new author's approach causes novelty of understanding and theoretical value of the conducted research.

Key words: human rights, globalization of human rights, providing human rights, priority of human rights, universalization of human rights, constitutional court, principles of the activity of the Constitutional Court of Ukraine, sustainable development, globalization of public relations.

Стаття надійшла 14 червня 2016 р.

УДК 340.12

О. З. Панкевич

ЗАХИСТ ПРАВА ЛЮДИНИ НА НЕДИСКРИМІНАЦІЮ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Здійснено загальнотеоретичний та філософсько-правовий аналіз практики Європейського суду з прав людини щодо захисту права на недискримінацію. Наголошено на необхідності врахування відмінностей між комунітаристськими та лібералістичними інтерпретаціями правових категорій, зокрема категорії дискримінації. Значну увагу зосереджено на висвітленні особливостей ст. 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (які роблять її унікальною у системі конвенційного механізму захисту прав і свобод особи), а також Протоколу № 12 до Конвенції.

Ключові слова: заборона дискримінації, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейський суд з прав людини, лібералізм, комунітаризм, ліберальний комунітаризм.

Постановка проблеми. Принципу рівності відведена знакова роль однієї з системоутворюючих засад конституційно-правового статусу людини і громадянина у сучасних розвинених державах світу. Проте, як слушно зауважують сучасні науковці, цей принцип може тлумачитися та захищатися по-різному, залежно від того, розуміється він широко чи вузько, застосовується для захисту особи чи групи осіб, розуміється як такий, що забороняє певні види дискримінації, чи вимагає рівного розподілу у суспільстві благ та обтяжень і встановлює обов'язок позитивних дій держави для забезпечення такого рівного розподілу [1, с. 660].

Зважаючи на загальновизнану нині «неперевершену роль Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Суд) у «праволюдній» царині», який, «окрім безпосереднього правозахисту, прокладає нові шляхи, встановлює нові орієнтири й стандарти у напрямі змістовного розширення інтерпретації основоположних прав і свобод, відображених унікальною Європейською конвенцією 1950 року» [2, с. 5], видається актуальним здійснити аналіз практики ЄСПЛ стосовно розуміння ним саме принципу недискримінації та деяких питань, пов'язаних із його реалізацією.

Стан дослідження. Питанням тлумачення, забезпечення й розвитку принципів рівності та недискримінації, зокрема у рішеннях ЄСПЛ, присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як О. Васильченко, О. Вашанова, Д. Гудима, Н. Дрьоміна-Волок, Б. Неделек, Н. Оніщенко, С. Погребняк, П. Рабінович, С. Рабінович, М. де Сальвіа, А. Султанов, О. Уварова, Г. Христова, С. Шевчук. Проте, зважаючи на складність і багатогранність таких проблем, доводиться констатувати наявність нагальної потреби у подальших наукових розвідках з цієї проблематики.

Відтак, **метою** статті є загальнотеоретичний та філософсько-правовий аналіз практики ЄСПЛ щодо захисту права людини на недискримінацію (зокрема, з урахуванням відмінностей між комунітаристськими та лібералістичними інтерпретаціями правових категорій).

Виклад основних положень. Насамперед слід наголосити, що в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція, ЄКПЛ), на відміну від багатьох інших міжнародно-правових актів, принцип рівності текстуально не відображений. Натомість у ній – як стрижневому акті європейської правозахисної системи – йдеться про заборону дискримінації. Безперечно, питання про причини саме такої ситуації та про співвідношення понять «рівність» і «недискримінація» заслуговують на окреме дослідження, проте задля досягнення мети нашої розвідки обмежимося лише тим,

що приєднаємося до точки зору С. Шевчука, який зазначав: «Заборона дискримінації у ст. 14 становить, по суті, втілення принципу рівності, встановленого в інших положеннях Конвенції. Вона конкретизує такі положення, встановлюючи перелік підстав, за якими розрізнення між особами є дискримінаційним при здійсненні ними прав та свобод, гарантованих Конвенцією» [1, с. 662]. До того ж, згідно з підготовленою Радою Європи Пояснюючою доповіддю до Протоколу № 12, «хоча принцип рівності чітко не прописаний ані в тексті ст. 14 ЄКПЛ, ані в тексті ст. 1 цього Протоколу, слід відзначити, що принципи недискримінації та рівності тісно переплетені. Наприклад, принцип рівності вимагає, щоб до однакових ситуацій підходили однаково, а до неоднакових ситуацій – по-різному. Коли так не робиться, то наявна дискримінація, якщо, звісно, це не має об'єктивного та розумного виправдання» [3, с. 81]. Таким чином, вимога недискримінації є однією зі складових загальноправової засади рівності, котра, втім, самою лише означеною вимогою, звісно, не вичерпується, оскільки необхідність диференціації юридичного регулювання також розглядається як така, що слугує забезпеченню фактичної («повної та реальної») рівності.

Варто зазначити, що Конвенція не містить також і визначення поняття дискримінації. Тлумачення останнього викликало труднощі з огляду на те, що офіційні – франкомовний та англкомовний – варіанти тексту Конвенції мають певні термінологічні розбіжності у формулюванні ст. 14, пов'язані, як видається, зі складнощами лінгвістичного характеру. Вже у першій справі, що містила скаргу про порушення ст. 14 Конвенції (The case «relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium» (23.07.1968 p.), далі – Справа про мови в Бельгії), Суд надав перевагу формулюванню, запровадженому в англкомовному варіанті Конвенції, оскільки буквальне тлумачення франкомовної версії могло би призвести до гіперболізованої заборони будь-якої диференціації: «Незважаючи на загальне формулювання французького тексту (*sans distinction aucune* – без будь-яких розрізень), ст. 14 не означає повної заборони на проведення будь-яких розрізень у використанні визнаних прав і свобод. Цей текст повинен розглядатися в світлі більш обмеженого формулювання англійського тексту – «без дискримінації» (*without discrimination*). На додаток треба, зокрема, вказати на ймовірність отримання абсурдних результатів при інтерпретації ст. 14 у тому варіанті, котрий, здавалось би, передбачає французький текст. Наприклад, можна було б дійти до визнання такою, що суперечить Конвенції, будь-якої з множини правових чи адміністративних норм, котра не забезпечує кожній особі повної рівності у користуванні визнаними правами і свободами.

Компетентна влада держав часто стикається з ситуаціями і проблемами, котрі внаслідок внутрішньо притаманних їм відмінностей вимагають різних правових рішень; щоби більше, певні правові нерівності створюються винятково з метою скоригувати фактичні нерівності» [4, с. 223]. Дозволимо собі зауважити в останньому формулюванні (яке набуло ще чіткішої, «викристалізованої» форми у рішенні по справі «*Сейдич і Фінці проти Боснії і Герцеговини*»: «ст. 14 не забороняє Договірним державам поводитися з одними групами населення інакше, ніж з іншими, в цілях виправлення «фактичної нерівності» між ними» [5]) теоретичне підґрунтя для виправдання так званих позитивних дій і зворотної дискримінації.

Слід наголосити на прикметних особливостях ст. 14 Конвенції («Заборона дискримінації»), які роблять її дещо *унікальною* у системі конвенційного механізму захисту прав і свобод особи.

По-перше, ця стаття не містить *загальної* заборони дискримінації, обмежуючись метою забезпечення без дискримінації «користування правами та свободами, (*лише*. – *О.П.*) визнаними в Конвенції». Власне, таке обмежене, «урізане» формулювання ст. 14, яке згодом чітко виявило свою недостатність, «неповноцінність» у практиці застосування, насамперед ЄСПЛ, спричинило необхідність прийняття Протоколу № 12 до Конвенції, який 04.11.2000 р. Комітетом міністрів Ради Європи був відкритий до підписання (ратифікований Україною Законом від 09.02.2006 р. [6]). ст. 1 цього Протоколу вже передбачає *загальну* заборону дискримінації та вимагає від держав-учасниць забезпечити «без дискримінації за будь-якою ознакою» «здійснення будь-якого передбаченого законом права», тобто прав, передбачених не лише Конвенцією, а й національним законодавством відповідної держави-учасниці.

По-друге, «ст. 14 не має самостійного значення, вона доповнює інші нормативні статті Конвенції та Протоколів» (*Syndicat national de la police belge, 44*), вона «являє собою особливий інструмент захисту (заборони дискримінації) кожного з прав, що охороняється Конвенцією» (*Airey, 30*) [7, с. 743]. Інакше кажучи, трактується, що ст. 14 «не створює додаткового права, а доповнює вже гарантовані права» [8, с. 15; 9, с. 631].

По-третє, «конкретний вжитий захід, котрий сам по собі не порушує вимог жодної статті Конвенції, яка гарантує якесь право чи свободу, може, попри все, порушувати цю статтю при її розгляді в поєднанні зі ст. 14 на тій підставі, що захід має дискримінаційний характер» [4, с. 222]. Отож визнана у рішеннях ЄСПЛ певна міра *автономії* дії ст. 14 (приміром, серед багатьох інших прецедентів, рішення Суду

у справах: «Абдулазіз, Кабалес і Балкандалі проти Сполученого Королівства» (*Abdulaziz Cabales and Balkandali v UK*) від 28.05.1985 р., п. 71; «Петрович проти Австрії» (*Petrovic v. Austria*) від 27.03.1998 р., п. 22; «Сахін проти Німеччини» (*Şahin v. Germany*), п. 85) є, на нашу думку, проявом зворотної, «сильної» сторони субсидіарного, доповнюючого (а точніше, «симбіозного») характеру застосування цієї статті, яка може реалізовуватися лише у поєднанні з іншими статтями Конвенції.

Більше того, заборона дискримінації, закріплена в ст. 14, діє не лише стосовно користування правами та свободами, гарантувати які зобов'язує кожну державу Конвенція і протоколи до неї. Вона поширюється також на ті *додаткові права в межах загальної сфери застосування будь-якої статті Конвенції, забезпечувати які держава вирішила добровільно* [5]. Цей принцип ґрунтовно розроблено у практиці Суду (наприклад, в його рішеннях у справах: «Про певні аспекти законів щодо вживання мов у системі освіти Бельгії» (*по суті*) (*Case «relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium» v. Belgium (Merits)*), п. 9; «Стек та інші проти Сполученого Королівства» (*Stec and Others v. the United Kingdom*), п. 40); «Е.В. проти Франції» (*E.V. v. France*). Зокрема, у «Справі про мови в Бельгії» Суд наводить такий, що нині став уже класичним, приклад: «Особи ... не мають права на підставі ст. 2 Протоколу № 1 (право на освіту. – О.П.) вимагати від уряду створення навчальних закладів якогось певного виду. Однак якщо держава створює таке, вона не може встановлювати дискримінаційні у значенні ст. 14 правила прийому до цього закладу» [4, с. 222].

Окрім того, ЄСПЛ, застосовуючи ст. 14, використовує поширювальне тлумачення змісту прав за Конвенцією, неодноразово зазначаючи у своїх рішеннях, що зміст гарантій ЄСПЛ виходить за межі її буквального тексту: достатньо, аби справи були загалом пов'язані з відносинами, на які поширюється захисна дія Конвенції [10, с. 65]. Наприклад, у справі «Сідабрас і Дзяутас проти Литви» заявники скаржилися, що держава втручається в їхнє право на повагу до приватного життя шляхом заборони доступу до зайнятості на публічній службі і в деяких сегментах приватного сектора. Конвенція не гарантує права на працю. Втім ЄСПЛ вирішив, що ця ситуація потрапляє до сфери дії ст. 8, оскільки вона «значною мірою впливає на їхню здатність розвивати відносини із зовнішнім світом, створює для них суттєві перешкоди у здатності забезпечувати своє існування і має явні наслідки для їхньої можливості користуватися своїми правами на повагу до особистого життя» [10, с. 67].

Як уже зазначалося, першою і, мабуть, найгучнішою справою, в якій було встановлено порушення ст. 14 та визначено основні принципи її застосування, є «Справа про мови в Бельгії». Заявниками у ній стала група франкомовних батьків, дітям котрих було відмовлено в доступі до шкіл із викладанням французькою мовою, розташованих у шести комунах передмістя Брюсселя (де основною мовою спілкування була фламандська), винятково з причини місця проживання батьків. Водночас до фламандських шкіл приймали всіх дітей. Окрім цього, лише сертифікати, видані франкомовними школами, областях, підлягали подальшому підтвердженню у державних комісіях.

Серед критеріїв порушення ст. 14 Конвенції («елементів стандарту принципу недискримінації» [1, с. 662; 8, с. 15]) Суд у цій справі виокремив такі: 1) наявність «конкретних розрізень у поводженні, що стосуються ... користування якимось із визнаних прав чи свобод»; 2) «принцип рівного поводження виявляється порушеним, якщо відмінності в підході не мають об'єктивного та розумного обґрунтування. Таке обґрунтування має оцінюватися відповідно до цілей і результатів заходів, що розглядаються, і з урахуванням принципів, котрим надається вирішальне значення в демократичних державах»; 3) «ст. 14 буває порушеною і тоді, коли чітко встановлено, що не існувало розумної пропорції між використаними засобами і тією метою, для досягнення якої вони здійснювалися» [4, с. 223–224].

І тут принциповим методологічним (а значною мірою й філософсько-правовим – з певним комунітаристським забарвленням) є положення про те, що, «намагаючись визначити ... чи було допущено довільне розрізнення, Суд не може не брати до уваги тих юридичних і фактичних обставин, котрі характеризують життя суспільства (а не окремих індивідів. – *О.П.*) в державі, яка несе відповідальність за вжиті заходи» [4, с. 224].

Крім цього, Суд наголошує, що «у Конвенції передбачений справедливий баланс між захистом спільних інтересів суспільства і повагою основних прав людини, причому останнім надається особливе значення» [4, с. 221]. Вважаємо, що висловлена позиція Суду має досить чітко виражені ознаки ліберального комунітаризму як своєрідного синтезу ідей лібералізму і комунітаризму, однак водночас із помітною перевагою ліберально-індивідуалістичного підходу.

У своїх пізніших прецедентах Суд встановив, що дискримінація означає різне поводження з людьми у порівняно аналогічних ситуаціях, не обумовлене жодними розумними чи об'єктивними причинами (приміром, як у рішеннях Суду у справах: «Вілліс проти Сполученого Королівства», «Окпіз проти Німеччини», «Начова та інші проти Бол-

гарії»), що «ґрунтується на ознаці, яку можна ідентифікувати» (рішення Суду у справі «Карсон та інші проти Сполученого Королівства», п. 61). До того ж перелік таких ознак, який міститься у ст. 14 Конвенції, не є вичерпним, що особливо наочно підтверджує прислівник «зокрема» (англійською «*any ground such as*») (Engel et al., 72) [7, с. 749].

Принципово важливою та якісно новою «віхою» у концептуальному розвитку процесу інтерпретації ЄСПЛ поняття дискримінації стало його рішення у справі «Тлімменос проти Греції» (Thlimmenos v. Greece) від 06.04.2000 р., в якому зазначалося: ст. 14 «порушується, якщо національний уряд використовує різний підхід до осіб у схожих ситуаціях без об'єктивного та розумного правозастосування. Однак це не єдиний аспект заборони дискримінації ст. 14. Право на захист від дискримінації в здійсненні прав, гарантованих Конвенцією, також порушується під час реалізації державою без об'єктивного та розумного правозастосування *однакового підходу до осіб за абсолютно різних обставин* (курсив наш. – О.П.)» [11, с. 125–126].

У цій справі п. Тлімменосу було відмовлено у призначенні на посаду аудитора внаслідок наявності у нього судимості. При цьому судимість заявника була пов'язана з його релігійними переконаннями як члена організації свідків Єгови (відмова носити військову форму під час загальної мобілізації). На думку ЄСПЛ, на відміну від інших обвинувачень у серйозних кримінальних злочинах, відмова носити військову форму з релігійних чи філософських міркувань не свідчить про нечесність або аморальність заявника, що не дозволяло б йому обіймати посаду аудитора. Відтак Суд вирішив, що однаковий підхід до заявника та інших осіб, засуджених за тяжкі злочини, не мав законної мети і порушив ст. 14 в поєднанні зі ст. 9 Конвенції (право на релігійну свободу).

Отже, сучасне розуміння ЄСПЛ поняття дискримінації в динамічній інтерпретації останнього полягає у тому, що дискримінація може мати місце не тільки в тому випадку, коли без об'єктивного чи розумного обґрунтування застосовується *різний підхід* до осіб, що знаходяться в *аналогічних ситуаціях*, але й тоді, коли має місце *однакове* поводження з особами, що перебувають в *абсолютно різних ситуаціях*. Спершу видається, що наведене розуміння дискримінації дає змогу пов'язати її не лише з юридичною, але й із фактичною рівністю. Однак, з огляду на щойно розглянутий приклад, не можна не зауважити, що ззовні однакове ставлення до заявника та інших осіб, засуджених за тяжкі злочини, являє собою *приховану* дискримінацію через особливі обставини, в яких заявник перебував на момент розгляду

справи в ЄСПЛ чи характеристику його особи, а через те, що саме за судження заявника в минулому було вочевидь дискримінаційним (у традиційному сенсі різного ставлення до однакових ситуацій, в цьому випадку – до загального права не виконувати обов'язків, котрі суперечать релігійним переконанням людини). Таким чином дискримінація особи в минулому призвела до констатації Судом тієї ж таки дискримінації дещо пізніше – під час вирішення питання про призначення на посаду аудитора. Втім, і в цьому випадку також може йтися про неявне фактичне розрізнення у ставленні до претендентів на таку посаду – якщо виходити з того, що національні органи влади, приймаючи рішення про відмову у призначенні на посаду аудитора, мали дати морально-правову оцінку кримінальному засудженню заявника в минулому.

На завершення варто констатувати, що практику застосування та інтерпретації ЄСПЛ вже згаданого вище Протоколу № 12 до Конвенції ще недостатньо сформовано. Проте аналіз навіть тих справ, котрі вже стали предметом розгляду Судом, уможливує окреслення певних загальнотеоретичних положень.

По-перше, вже у «піонерській» справі, яка розглядалася на підставі цього Протоколу («*Сейдич і Фінці проти Боснії і Герцеговини*» («*Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina*»), ЄСПЛ наголосив на незмінному розумінні ним відповідного ключового терміна: «Незважаючи на різницю між ... положеннями за широтою меж їх застосування, значення цього терміна («дискримінація») в ст. 1 Протоколу № 12 – як спеціально передбачили розробники її тексту – є таким самим, що й терміна в ст. 14 Конвенції (див. Пояснювальну записку до Протоколу № 12, п. 18). Отже, Суд не вбачає підстав для відхилення від зазначеного ... усталеного тлумачення терміна «дискримінація» при застосуванні його в контексті ст. 1 Протоколу № 12», «поняття дискримінації, забороненої ст. 14, має тлумачитися так само, як і поняття дискримінації, забороненої ст. 1 Протоколу № 12» [5].

По-друге, передбачуване порушення заборони дискримінації нормативно базувалося на положеннях Конституції Боснії і Герцеговини. Тому Суд змушений був зазначити: «Той факт, що в цій справі порушується питання про відповідність Конституції держави Конвенції, не є значущим з огляду на це».

Отже, рішення ЄСПЛ (а в цій справі воно було таким: «конституційні положення, внаслідок яких заявники позбавлені права балотуватися на виборах до Президії, слід також вважати дискримінаційними й такими, що порушують ст. 1 Протоколу № 12» [5]) є *віришальним* для удосконалення загальнотеоретичних та філософсько-правових

засад конституційного статусу людини і громадянина в державах-учасницях Конвенції.

По-третє, у цьому рішенні ЄСПЛ наголосив, що «органи влади повинні використовувати всі наявні у них засоби для боротьби з расизмом (а дискримінацію людини за ознакою *етнічного* походження Суд однозначно вважає формою расової дискримінації. – *О.П.*), зміцнюючи таким чином уявлення про демократичне суспільство як таке, в якому різноманітність сприймається не як загроза, а як джерело культурного збагачення». Він також постановив, що «різниця в поведженні, яка ґрунтується винятково або вирішальною мірою на етнічному походженні особи, не може виправдовуватися будь-якими об'єктивними підставами в сучасному демократичному суспільстві, побудованому на принципах плюралізму та поваги до різних культур» [5]. Ці положення теж дають підстави вести мову про певні «*комунітаристські мотиви*» у філософсько-правовому обґрунтуванні цього рішення судової інституції Ради Європи.

Висновки. У численних прецедентах ЄСПЛ поняття дискримінації отримало чітке «дуальне» тлумачення: а) як різне поведження без будь-якого об'єктивного і розумного виправдання щодо осіб, котрі знаходяться у відносно схожих ситуаціях, а також б) як однакове поведження з особами, що перебувають в абсолютно різних ситуаціях. Утім, такий підхід, дозволимо собі стверджувати, не є власним винаходом Суду, а являє собою певну формалізацію філософсько-правових положень, висловлюваних ще Арістотелем у його «Нікомаховій етиці» (1131a 10).

«Урізане» формулювання ст. 14 Конвенції, яка обмежується метою забезпечення користування правами та свободами, *лише* визнаними в Конвенції, без дискримінації, що чітко виявило свою неповноту в практиці її застосування (насамперед ЄСПЛ), спричинило необхідність прийняття Протоколу № 12 до Конвенції, котрий у ст. 1 встановив *загальну* заборону дискримінації. Попри це усталене первинне тлумачення самого терміна «дискримінація» у рішеннях Суду тоді залишилося незмінним. Проведений аналіз практики вирішення справ щодо права на недискримінацію додатково свідчить на користь підставності висновку про те, що основним філософським підґрунтям сучасних рішень ЄСПЛ є постулати ліберального комунітаризму як результату своєрідної конвергенції ліберальних і комунітаристських ідеологем.

1. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції / С. Шевчук. – Вид. 2-е, випр., доп. – К.: Реферат, 2007. – 848 с.

2. Рабінович П. Страсбурзьке судочинство: реформування – неминуче / П. Рабінович // Майбутнє Європейського суду з прав людини (Інтерлакенська, Змірська, Брайтонська декларації). – Львів: СПОЛОМ, 2013. – С. 5–7.

3. Пояснительный доклад к Протоколу № 12 к Конвенции о защите прав человека и основных свобод (СЕД № 177) (подготовлен Советом Европы) [Извлечения] // Защита личности от дискриминации: в 3 т. – Т. 1 / С. С. Дикман и др. – М.: Новая юстиция, 2009. – С. 78–86.

4. Европейский Суд по правам человека. Дело относительно некоторых аспектов законодательства об использовании языков в образовании в Бельгии: против Бельгии. Постановление от 23.07.1968 г. [Извлечения] // Защита личности от дискриминации: хрестоматия: в 3 т. – Т. 2. – М.: Новая юстиция, 2009. – С. 202–246.

5. Рішення Європейського суду з прав людини по справі «Сейдич і Фінці проти Боснії і Герцеговини» («Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina») від 22 грудня 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-117680>

6. Про ратифікацію Протоколів № 12 та № 14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T063435.html

7. Де Сальвіа М. Прецеденти Європейського суду по правам человека. Руководящие принципы судебной практики, относящиеся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Судебная практика с 1960 по 2002 г. / М. де Сальвіа. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 1072 с.

8. Христова Г. Позитивні обов'язки держави у сфері протидії дискримінації / Г. Христова // Вісник Національної академії правових наук України: зб. наук. пр. / редкол.: В. Я. Тацій та ін. – № 4 (75). – Х.: Право, 2013. – С. 11–20.

9. Неделек Б. Стаття 14 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод / Б. Неделек // Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст; уклад. і наук. ред. О. Л. Жуковська. – К.: ВІПОЛ, 2004. – С. 631–652.

10. Посібник з європейського антидискримінаційного права // Агенція Європейського Союзу з питань основоположних прав, Рада Європи. – К.: ТОВ «К.І.С.», 2013. – 191 с.

11. Решение Европейского суда по правам человека по делу «Тлимменос (Thlimmenos) против Греции» 2000 г. [Извлечения] // Защита личности от дискриминации: хрестоматия: в 3 т. – Т. 3. – М.: Новая юстиция, 2009. – С. 115–127.

Панкевич О. З. Защита права человека на недискриминацию в практике Европейского суда по правам человека

Осуществлен общетеоретический и философско-правовой анализ практики Европейского суда по правам человека относительно защиты права на недискриминацию.

Акцентовано на необхідності учёта отличий между коммунитаристскими и либералистическими интерпретациями правовых категорий, в частности категории дискриминации.

Особое внимание сосредоточено на освещении особенностей ст. 14 Конвенции о защите прав человека и основных свобод (которые делают её уникальной в системе конвенционного механизма защиты прав и свобод личности), а также Протокола № 12 к Конвенции.

Ключевые слова: *запрет дискриминации, Конвенция о защите прав человека и основных свобод, Европейский суд по правам человека, либерализм, коммунитаризм, либеральный коммунитаризм.*

Pankevych O. Z. Protection of human right for non-discrimination in the practice of the European Court of Human Rights

This article attempts to make a general theoretical and philosophical and legal analysis of the practice of the European Court of Human Rights on protection of human right for non-discrimination.

Particular attention is paid to the need of considering differences between communitarian and liberalistic interpretations of legal categories, including category of discrimination.

Significant attention is paid to the coverage of features of the Article 14 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (which make it somewhat unique in the system of the Convention mechanism to protect human rights and freedoms) and Protocol No. 12 thereto.

The publication notes that the requirement of non-discrimination (prohibition of discrimination) is the one of the components of general legal principles of equality, which, however, is not limited by the definite requirement itself, as the need for differentiation of legal regulation is also considered as something that contributes to providing the actual («full and true») equality.

Thus, the principle of prohibition of discrimination may be regarded as a formal and legal implementation of the principle of equality that is much wider in scope as one of system fundamentals of the constitutional and legal status of human and citizen in the modern states of Europe.

It is noted that in numerous precedents of the European Court of Human Rights (particularly in cases: «Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium» (23.07.1968), «Thlimmenos v. Greece» (06.04.2000)) the concept of discrimination gained a clear «dual» interpretation as a) different treatment without any objective and reasonable justification for the persons who are in relatively similar situations, and b) equal treatment for the persons that are in completely different situations.

Key words: *prohibition of discrimination, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the European Court of Human Rights, liberalism, communitarianism, liberal communitarianism.*

Стаття надійшла 22 квітня 2016 р.